

Brak publikacji o liturgii i wspólnot chrześcijańskich na Zachodzie (liturgia protestancka, anglikańska, baptystów, metodystów itd.).

Instrukcja o liturgicznym wychowaniu alumnów z 3. 6. 1979 r. stwierdza, że dokładniejszego przygotowania w dziedzinie liturgii domaga się także dialog ekumeniczny zapoczątkowany przez Sobór Watykański II i postuluje przedstawienie nie tylko tradycji liturgicznych Zachodu, ale i Wschodu oraz studium problemów ekumenicznych, bo w dialogu ekumenicznym wiele jest trudnych zagadnień, które pochodzą z liturgii⁵⁵.

Zachodzi potrzeba uzupełnienia luk w dziedzinie: odnowa liturgii a ekumenizm. Stąd należałoby w przyszłości więcej uwagi poświęcić problemom ekumenicznym związanym z liturgią. Warto przybliżyć bogactwo liturgii Wschodu i Zachodu poświęcając im artykuły czy monografie. Na KUL przygotowuje się pracę o ekumenizmie duchowym w świetle materiałów na Tydzień Modlitw o jedność chrześcijan. Trzeba na pewno wiele innych prac z dziedziny: liturgia a ekumenizm.

Katowice

KS. STEFAN CICHY

⁵⁵ „Notitiae” 15 (1979) 550.

Ks. Stanisław Lech

ODNOWA LITURGII W MAŁYCH GRUPACH

„Matka Kościół bardzo pragnie, aby wszystkich wiernych prowadzić do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych, którego domaga się sama natura liturgii” (KL 14).

Minęło dwadzieścia lat od tego stwierdzenia i od tego dokumentu, który rozpoczął, a właściwie ukierunkował cały ruch liturgiczny i odnowę liturgii. Oceniamy te dwadzieścia lat i podsumowujemy osiągnięcia w dziedzinie odnowy.

Odnowa liturgii poszła jakby w dwu kierunkach — liturgia „masowa” i liturgia w małych grupach.

Liturgia „masowa” przy dużym udziale wiernych, liturgia „parafialna” domagają się ciągle kontynuowania odnowy. Widzimy dzisiaj jasno, że udział ludu w liturgii jest jeszcze słaby, a znaki liturgiczne nie wszędzie mówią, nie zawsze są czytelne i jasne do zrozumienia. Brakuje jeszcze właściwej formacji kleru i wiernych.

Można chyba po tych latach doświadczeń stwierdzić, że właściwa i pełna odnowa liturgii dokonała się w małych grupach, gdzie łatwiej jest o pełne, świadome i czynne uczestnictwo wiernych w liturgii.

1. BUDZENIE I UMACNIANIE WIARY

„Sakramenty wiary nie tylko zakładają, lecz za pomocą słów i rzeczy dają jej wzrost, umacniają ją i wyrażają” (KL 59). Cała odnowa liturgii miała także i przede wszystkim na celu wzrost i umocnienie wiary. Dla naszej mentalności zachodniej wystarczyło kiedyś, aby formowano intelekt. Dzisiaj widzimy, że apel Boży jest skierowany do całego człowieka, do jego umysłu, woli, serca i uczuć. Bóg działa, wzbudza i umacnia wiarę przez znaki, gesty, słowa, a więc liturgia jest miejscem, gdzie człowiek może wejść w kontakt z Bogiem o wiele łatwiej, gdyż liturgia angażuje całego człowieka. W małych grupach, gdzie człowiek nie czuje się anonimem, gdzie jest włączony w święte misterium, widzimy wspaniałe owoce wiary. To wierni uformowani przez liturgię dają świadectwo swym życiem, odznaczają się żywą wiarą, mają nastawienie apostołskie. Jest to duże osiągnięcie odnowionej liturgii, która skierowana do konkretnego człowieka, czyni go mocnym w wierze.

2. ZNAKI POU CZAJĄ

„Znaki sakramentalne mają także pouczać” (KL 59). Formacja wiernych najpełniej dokonuje się w ramach liturgii i przez liturgię. Małe grupy, w których życiu centrum stanowi liturgia, mogą wchodzić w całą doktrynę Kościoła, wyrażoną w modlitwie. Bardzo charakterystyczne dla małych grup jest to, że formowanie w oparciu o liturgię daje dobrą znajomość doktryny katolickiej. Efekty nauczania są tu o wiele większe niż tylko przez samą katechizację.

3. KATECHEZA LITURGICZNA

Konstytucja o Liturgii postulowała, aby „usilnie kłaść nacisk na katechezę ściśle liturgiczną, a i podczas wykonywania obrzędów, jeżeli zachodzi potrzeba, przewidzieć krótkie pouczenia” (KL 35). W liturgii „masowej” szybko zrezygnowano z pouczeń i wprowadzeń, aby uchronić liturgię przed przegadaniem. Istniejący dzisiaj „ideał” liturgii to „przeczytanie książki”. Bardzo mocne są tendencje, by nic nie dodawać, nic nie zmieniać, nic nie wyjaśniać. Liturgia jednak nie jest czytaniem książki, ale jest uobecnieniem misterium Chrystusa, jest manifestacją wielkich dzieł Boga, jest ofiarą paschalną, darem danym człowiekowi przez Boga.

W małych grupach zrealizowano ten punkt konsultacji bardzo wiernie. W znanych mi małych grupach jak neokatechumenat, każdy znak, każda nowa pieśń, psalm, czy ryt jest poprzedzony katechezą, także w trakcie liturgii wyjaśnia się niektóre znaki, zwłaszcza na początku „drogi”. Efekt tych katechez i pouczeń jest zdumiewający. Liturgia stała się źródłem pobożności, radością ludzi, czymś, bez czego nie mogą żyć. Zrozumienie świętych obrzędów prowadzi do czynnego udziału w liturgii. Formacja liturgiczna dokonana przez samą liturgię prowadzi także do „szczytu”, czyli do spotkania z Chrystusem w wierze, w sakramentach i w życiu osobistym, a także ustawia człowieka eschatologicznie, każąc mu oczekiwać na liturgię niebiańską. Spełnia się tutaj także to, co powiedział Sobór: „Liturgia jest szczytem, do którego prowadzi działalność Kościoła i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc” (KL 10).

4. SPOTKANIE Z OBECNYM CHRYSYSEM

Sobór przypomniał nam o wielorakiej obecności Chrystusa w liturgii (KL 7). W małych grupach ta obecność Chrystusa jest szczególnie widoczna przez wspólnotę serc, wspólną modlitwę, słuchanie słowa, wspólny udział w Komunii św. Uczestnicy są w pełni przekonani, że gromadząc się razem, uobecniają Kościół, że czytając słowo, Bóg przez nich przemawia, że modląc się, uobecniają powszechnie kapłaństwo Chrystusa, że przyjmując Komunię św. jednoczą się ze Zbawicielem. Małe grupy uczestnicząc w liturgii pozbawione są formalizmu, rutyny, przymusu czy czysto zewnętrznego rytualizmu. Są oni świadomi, że Pan przechodzi, że jest obecny jako zmartwychwstały, dlatego modlą się i śpiewają z całego serca, a ich uszy skierowane są ku „Księdze”.

Szczególnym znakiem w małej grupie staje się prezbiter, gdy jego zabraknie, grupa doświadcza, jak bardzo ważna jest jego obecność i posługa. W małych grupach rodzi się więc świadomość ważności powołania kapłańskiego, a wielu młodych ludzi idzie do seminarium, by później służyć ludziom przez posługę kapłańską. Ważnym znakiem małych grup jest ich zrozumienie dla kapłańskiej służby, szacunek dla prezbitera i gorąca modlitwa o powołania. Małe grupy pozbawione prezbitera narażone są na izolację, krytykanctwo i samowolę. Dlatego eklezjalność małych grup przejawia się w ścisłej więzi z kapłanem.

5. ROLA PISMA ŚW.

„Pismo św. ma doniosłe znaczenie w liturgii... Z niego czerpią swe natchnienia i swego ducha prośby, modlitwy i pieśni liturgiczne” (KL 24).

Kolejnym znakiem odnowy dokonującej się w małych grupach i przez te grupy jest umiłowanie Pisma św. To, o co stara się cały Kościół, aby wierni znali, czytali i słuchali słów Bożych, realizuje się w różnych grupach powstających w Kościele. Trudno sobie wyobrazić małe grupy bez Pisma św. Księga ta stanowi także centrum formacyjne całej duchowości wiernych należących do różnych wspólnot. Pismo św. jest nie tyle przedmiotem nauki i studium, ale jest przede wszystkim księgą modlitwy i rozważania. Wiele grup czyta Pismo św. w oprawie liturgicznej, czy to jako nabożeństwo biblijne, czy wspólną medytację lub rozbudowaną liturgię słowa w czasie Eucharystii. Powstają liczne nowe pieśni, które czerpią natchnienie z Pisma św.

Wreszcie uczestnicy małych wspólnot są świadomi, że księga Pisma św. otwiera się w Kościele, dlatego potrzebne jest wyjaśnienie, homilia. Doceniają więc rolę prezbitera, który wyjaśnia słowo mając charyzmat przez swe powołanie i swoją misję ewangelizacyjną. Trudno sobie wyobrazić liturgię w małej grupie bez homilii. Widzimy więc, że zalecenie Soboru, aby zawsze głosić homilię najpełniej realizuje się w małych grupach. Homilie we wspólnotach są rzeczywiście oparte o słowo Boże i z niego czerpią całą swoją moc. W homilii bowiem uobecnia się także Chrystus, „który dalej głosi Ewangelię” (KL 7).

6. MODLITWA POWSZECHNA

Modlitwa powszechna, którą przywrócił Sobór (KL 53), również w małych grupach nabrała swego pełnego sensu. Gdy w liturgiach „masowych” czyta się zazwyczaj przygotowane teksty, o tyle w małych grupach jest to „modlitwa wiernych” żywa i spontaniczna, zakorzeniona w słowie Bożym i w życiu wspólnoty. Wierni w tej części liturgii biorą rzeczywiście żywy i owocny udział, świadomi swego związku z Kościołem Powszechnym i z całą rodziną ludzką. Modlitwy te często są pozbawione formalizmu i ukazują żywą wiarę w obecność Chrystusa, który powiedział „proście a otrzymacie” (Mt 7,7). Charakterystyczne jest, że ludzie przestają prosić tylko o dobra materialne, a coraz częściej proszą o wiarę, miłość i Ducha Świętego.

7. CZĘSTA KOMUNIA ŚW.

Soborowa Konstytucja o Liturgii zaleca, aby wierni uczestniczyli w Komunii św. przyjmując „Ciało Pańskie z tej samej ofiary” (KL 35). W wielu wypadkach postulat ten przeszedł bez większego echa. Dalej brak zrozumienia dla pełni znaków i o przebiegu odnowy dalej decyduje bardziej wygoda niż myśl teologiczna. W małych grupach ten znak jest pełny przez konsekrację darów składanych przez wiernych. Chleb bardziej przypomina chleb, a także w większym zakresie jest możliwość pełnego znaku przez Komunię pod dwiema postaciami.

8. PEŁNY WYMIAR ZNAKÓW SAKRAMENTALNYCH

Odnowa wszystkich znaków liturgicznych w małych grupach okazała się możliwa w najpełniejszym zakresie. Należy wspomnieć także o odnowionym chrzcie przez zanurzenie z racji pełnego wyrażenia współpogrzebania z Chrystusem w śmierci i współzmartwychwstania z Nim. Sakrament pojednania także często przeżywany we wspólnocie jako nabożeństwo pokutne zyskał swój pełny wymiar przez znak wspólnoty, obfite słowo Boże, sakramentalne rozgrzeszenie przez włożenie rąk i znak pojednania z braćmi przez pocałunek pokoju. Można jeszcze wspomnieć, że nowe księgi liturgiczne są pilnie studiowane przez księży prowadzących wspólnoty i w małych grupach wprowadza się o wiele łatwiej wszystkie możliwości obrzędowe oraz różnorodne teksty zaproponowane przez dokumenty posoborowej odnowy liturgii.

9. UDZIAŁ W LITURGII GODZIN

W małych grupach uczestnicy modlą się także tekstami, które proponuje Liturgia Godzin. Sobór postulował: „Zaleca się, aby i świeccy odmawiali brewiarz czy to z kapłanami, czy na swoich zebraniach, czy indywidualnie” (KL 100). Zalecenie to realizują więc małe wspólnoty. Ludzie odczuwają potrzebę modlitwy wraz z całym Kościołem. Często w małych grupach odmawia się jutrznie czy nieszpory, a także wierni indywidualnie włączają się w modlitwę Kościoła. Można zauważyć ukochanie psalmów i zrozumienie ich treści, czego tak często brakuje u ludzi, którzy na mocy swego powołania zobowiązani są prawem do tej modlitwy. Liturgię godzin odmawiają także ci, którzy nie mając księgi, modlą się w oparciu o schemat modlitwy Kościoła posługując się Pismem św. Wspólnoty neokatechumenalne np. w czasie swej „drogi” mają cały duży etap wprowadzenia w modlitwę Kościoła i od biskupa na uroczystej liturgii przyjmują Liturgię Godzin jako swoją księgę modlitwy.

10. TRIDUUM PASCHALNE

Szczególne miejsce w życiu małych grup zajmuje Triduum Paschalne. Do tego największego święta małe grupy przygotowują się przez katechezy liturgiczne, medytację nad tekstami liturgii słowa oraz przygotowanie modlitewne. W czasie Wielkiego Tygodnia pomagają bardzo owocnie w przeżyciu liturgii przez całą parafię, służąc kapłanom i ludowi przez komentarze, czytanie tekstów i śpiew. We wspólnotach neokatechumenalnych Wigilia Paschalna otrzymała swój pełny wymiar znaku przez całonocne czuwanie, udział w sakramentach i radość zmartwychwstania Chrystusa. Liturgia ta służy także

jako katecheza dla najmłodszych, którzy uczestniczą w liturgii razem z dorosłymi i w ten sposób za pomocą znaków wprowadzani są w życie Kościoła.

Na zakończenie chciałbym zwrócić uwagę, aby nie bać się małych grup, bo one są darem dla Kościoła. Ponieważ odnowa liturgii najlepiej dokonała się w tych grupach, mogą one służyć i służyć pomocą w odnowie liturgii w parafii. Dogłębna formacja małych grup pomaga wiernym w liturgiach „masowych” wejść w żywy kontakt z Chrystusem. Grupy te mogą być dużą pomocą dla duszpasterzy w przygotowaniu liturgii parafialnej. Z małych wspólnot wywodzą się lektorzy, kantorzy, animatorzy, komentatorzy, a także przyszli kapłani. Każdy duszpasterz winien troszczyć się o te grupy i nie żałować im czasu. Wykładowcy seminariów niech tych grup nie deprecjonują czy ośmieszają, ale niech kleryków przygotowują do wejścia w takie grupy i w formacji liturgicznej zwracają więcej uwagi na wyczulenie na pełnię znaków. Duszpasterz nie wszędzie dotrze, ale przez małe grupy na wzór Chrystusa może przygotować ludzi do dzieła ewangelizacji, do odnowy liturgii i do odnowy całej parafii.

Szymanów

KS. STANISŁAW LECH

**SYMPOZJUM
Z OKAZJI 20-LECIA KONSTYTUCJI O LITURGII
SOBORU WATYKAŃSKIEGO II
(program)**

Z okazji 20-letniej rocznicy uchwalenia Konstytucji o liturgii Katedra Liturgiki Instytutu Teologii Pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego zorganizowała w dniach 10—11 września 1984 sympozjum na temat: *Dwudziestolecie Konstytucji o liturgii w Polsce* z następującym programem:

Poniedziałek 10. IX.

- 9.00 Msza św. koncelebrowana w kościele akademickim. Przewodniczy Ks. bp dr T. Rybak — Przewodniczący Komisji Episkopatu Polski do spraw liturgii i duszpasterstwa liturgicznego
- 10.30 Otwarcie prac sympozjum — powitanie uczestników przez Ks. Bpa prof. dra P. Hemperka, Rektora KUL